

Trelleborgs kommun
trelleborgs.kommun@trelleborg.se

2018-02-16

Dnr 400-2016:11440

Rektor Väståkraskolan
caroline.andersson2@trelleborg.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av förutsättningar för delaktighet i undervisningen vid Väståkraskolan i Trelleborgs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av "Förutsättningar för delaktighet i undervisningen". Syftet är att *granska och bedöma hur lärare skapar förutsättningar för alla elevers delaktighet i undervisningssituationen.*

De övergripande frågeställningarna är:

1. Vad i undervisningen skapar förutsättningar för delaktighet?
2. Vad i undervisningen skapar inte förutsättningar för delaktighet?

I detta ingår att granska och bedöma på vilka sätt och i vilken utsträckning *undervisningens aktiviteter, lärares ageranden och omgivningsfaktorer i lärmiljön* ger eller inte ger förutsättningar för delaktighet för alla elever. Skolinspektionen utgår i den här kvalitetsgranskningen från en definition av delaktighet som omfattas av sex delaktighetsaspekter: tillhörighet, tillgänglighet, samhandling, engagemang, erkännande och autonomi.¹

Granskningen genomförs i en klass i årskurs 5 vid 23 skolenheter. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Väståkraskolan,² i Trelleborgs kommun, ingår i denna granskning. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Skolinspektionen besökte Väståkraskolan den 14-16 november 2017. Besöket genomfördes av Helena Larson och Lena Ohlén. Lektionsobservationer samt intervjuer med lärare, elever, rektor och representanter för elevhälsan har genomförts.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de viktigaste utvecklingsområdena som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.³

¹ Se bilaga 2, "Definition av delaktighet".

² Se bilaga 1, "Bakgrundsuppgifter om verksamheten".

³ För granskningens författningsstöd, se bilaga 3.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärares⁴ arbete med att skapa förutsättningar för alla elevers delaktighet i undervisningen behöver utvecklas för att stärka alla elevers möjlighet till delaktighet i undervisningen. (Se tabellen och vidare beskrivning nedan).

Tabell: Översikt av bedömda utvecklingsområde inom undervisningens aktiviteter, lärares ageranden och omgivningsfaktorer i lärmiljön, i förhållande till de sex delaktighetsaspekterna. I gråa fält anges de prioriterade utvecklingsområdena. Vita fält betyder att det inte bedömts vara ett prioriterat utvecklingsområde. Svarta fält betyder att de delaktighetsaspekterna inte är relevanta att bedöma i förhållande till lärares ageranden och omgivningsfaktorer i lärmiljön.

	Tillhörighet	Tillgänglighet	Samhandling	Erkännande	Engagemang	Autonomi
Undervisningens aktiviteter		utvecklingsområde				utvecklingsområde
Lärares ageranden		utvecklingsområde		utvecklingsområde		
Omgivningsfaktorer i lärmiljön				utvecklingsområde		

Undervisningens aktiviteter

Granskningen visar att lärare i stort sett utformar undervisningen så att alla elever har en *tillhörighet* i klassen. Eleverna undervisas företrädesvis i samma ämne vid samma tidpunkt, men inte alltid med samma innehåll och inte på samma plats. Under flertalet lektioner finns det några elever som får i stort sett all sin undervisning utanför klassrummet tillsammans med resurslärare, assistent eller specialpedagog. Undantaget är idrottslektionerna där samtliga elever deltar i alla undervisningsmoment.

Lärare arbetar inte i tillräcklig utsträckning med att skapa *tillgänglighet* i undervisningen genom att utforma tydliga instruktioner och klargöra syfte och mål med olika undervisningsaktiviteter så att eleverna förstår vad de ska lära sig och varför. Även om det förekommer att lärare vid enstaka tillfällen kopplar uppgifter till syfte och mål så får elever inte denna förståelse under övriga lektioner och elever vet inte varför de ska göra olika uppgifter. Lärare skriver oftast instruktioner för olika aktiviteter på tavlan men alla lärare kompletterar inte med muntliga instruktioner och förtydligar inte för elever vad de förväntas göra under lektionen.

Lärare utformar sällan undervisningen så att elever ges möjlighet att delta i olika aktiviteter tillsammans med andra och därmed blir elevers möjligheter till *samhandling*

⁴ Med lärare avses i beslutet de lärare som har deltagit i Skolinspektionens intervjuer och vars lektioner har varit föremål för Skolinspektionens observationer.

begränsade. Vid par- eller gruppaktiviteter tilldelar lärare eleverna en grupptillhörighet som främjar alla elevers möjligheter att delta och bidra i det gemensamma arbetet.

Vid de tillfällen arbete sker i par eller grupp utformar lärare undervisningens par- och gruppuppgifter så att de flesta elever kan bidra utifrån sin förmåga och därmed ges *erkännande*. Däremot förekommer det att lärare inte ger elever stöd och anpassar uppgifterna så att alla elever får förutsättningar att delta i par- och gruppuppgifter. Lärare tilldelar eleverna samarbetspartners och olika roller vid gruppaktiviteter.

Lärare utformar i viss utsträckning undervisningen för att främja elevers *engagemang* vilket innebär att de berömmar elever och är delaktiga i elevers aktiviteter. Det förekommer att lärare inte noterar olika elevers aktivitet i undervisningen. Vidare utformar inte lärare undervisningen så att elever upplever att de förstår vad de ska lära sig. När lärares instruktioner är otydliga och elever inte förstår, leder det till bristande engagemang och att elever inte kommer igång med arbetsuppgifter. Även under lektioner när lärare inte varierar aktiviteterna ägnar sig elever åt annat än den planerade undervisningen.

Lärare arbetar inte i tillräcklig utsträckning med att organisera undervisningsaktiviteter så att de medger och uppmuntrar elevers *autonomi* genom att ge elever möjlighet till inflytande över undervisningens utformning. Lärare organiserar inte i tillräcklig utsträckning undervisningen så att inledande arbetsuppgifter av en lektion är överskådliga för eleverna. Detta medför att eleverna inte kan gå vidare med nästa uppgift på ett självständigt sätt utan de är beroende av läraren för att få vetskap om vad de ska fortsätta arbeta med. Även om elever vid enstaka tillfällen ges inflytande över delar av innehållet, till exempel när de på egen hand får bestämma vilka danssteg de ska använda till en dans, så organiserar inte lärare undervisningen så att eleverna kan få inflytande över arbetssätt, redovisningsformer eller fördjupning av ett område.

Lärares ageranden

Granskningen visar att lärare inte i tillräcklig utsträckning ger elever ett aktivt lärarstöd som skapar *tillgänglighet* i undervisningen. Lärare ger inte elever tillräckligt stöd att förstå kopplingen mellan lektionens syfte, innehåll och utförande. Även om det förekommer att lärare ställer kontrollfrågor efter avslutad genomgång så försäkrar sig inte lärare om att eleverna förstår hur de ska genomföra olika undervisningsaktiviteter, vilket leder till att elever inte kommer igång med sitt arbete utan sitter sysslösa i klassrummet. Lärare efterfrågar inte elever vilket stöd de behöver för att kunna genomföra uppgifter. Vidare ger lärare inte individuellt stöd till elever i deras arbete i den omfattning och på det sätt som eleverna behöver, till exempel genom att lärare säger svaret som elever ska skriva i boken istället för att omformulera och låta elever

prova på egen hand. Lärare låter även elever ta bort uppgifter som de inte klarar av istället för att stödja dem att lösa uppgifterna. Vidare låter lärare även elever arbeta färdigt hemma istället för att ge stöd i skolan.

Lärare arbetar inte i tillräcklig utsträckning för att ge elever *erkännande* genom att ge alla elever möjlighet att använda det gemensamma talutrymmet och bli lyssnade till. Lärare använder sig inte av några metoder för att fördela talutrymmet mellan elever. Det är främst elever som räcker upp handen som tilldelas frågor och talutrymme samt de elever, framförallt pojkar, som talar rakt ut. Däremot förekommer det att lärare ger elever erkännande genom att ge positiv återkoppling till eleverna vid lektionens avslut samt ge uppmuntrande kommentarer under lektionerna.

Lärare ger i låg utsträckning elever förutsättningar att utöva sin *autonomi* genom att låta elever få ett reellt inflytande över det egna lärandet och möjlighet att utveckla förståelse för den egna lärprocessen. Det finns enstaka exempel på att lärare summerar lektionsinnehållet med eleverna och att elever får komma med synpunkter och idéer till gruppens arbete. Lärare arbetar däremot inte medvetet för att alla elevers åsikter om undervisningen ska komma fram. Vidare ger inte lärare elever tillfällen att reflektera över på vilket sätt de lär sig bäst, förutom under utvecklingssamtalen, och elever får inte inflytande över hur de vill lära sig.

Omgivningsfaktorer i lärmiljön

Granskningen visar att den fysiska lärmiljön är utformad så att den skapar *tillgänglighet* för alla elever vilket främjar elevers möjligheter att vara delaktiga i undervisningen. Möbleringen i klassrummet är utformad så att eleverna kan tillgodogöra sig lärares genomgångar. Lärare tar hänsyn till elevers olika behov i undervisningen och tilldelar elever placeringar i klassrummet vilket innebär att några elever är placerade enskilt, andra parvis eller i tre-grupper. Det finns bordsskärmar tillgängliga för några elever och eleverna kan även arbeta avskilt om de väljer att arbeta i studiehallen som ligger i direkt anslutning till klassrummet. Klassrummet är litet i förhållande till antalet elever, vilket påverkar elevernas möjligheter att koncentrera sig.

Lärare har organiserat möbleringen i klassrummet så att alla elever kan utöva sin *autonomi* utan att hindras av miljön. Samtliga elever har sitt skolmaterial tillgängligt i plastbackar längs med väggarna inne i klassrummet, alternativt i egna skolbänkar. Elever har möjlighet att på egen hand hämta övrigt material som de är i behov av utan att hindras av miljön. Om behov uppstår under arbetets gång har elever inte möjlighet att byta platser inne i klassrummet men de kan under vissa lektioner välja att nyttja den närliggande studiehallen.

Lärare arbetar inte i tillräcklig utsträckning för att den psykosociala lärmiljön ska skapa förutsättningar för alla elevers delaktighet, då lärare inte tar ansvar för att det råder ett tryggt klassrumsklimat som innebär att alla elever ges *erkännande*. Även om lärare pratar med elever om hur de ska vara i klassrummet så ser inte lärare till att alla elever bemöter varandra respektfullt. Lärare uppmärksammar inte alltid att elever sparkas, knuffas och använder svordomar.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden avseende undervisningens aktiviteter, lärares ageranden och omgivningsfaktorer i lärmiljön. Huvudmannen behöver se till att:

- Lärare ger elever instruktioner på så sätt att de ges möjlighet att förstå vad de ska göra och på vilket sätt samt att lärare klargör syfte och mål med undervisningen så att elever förstår kopplingen mellan läroplanens mål och lektionens innehåll.

Skolinspektionen bedömer att lärare inte i tillräckligt hög grad skapar *tillgänglighet* i undervisningen för eleverna och ger dem förutsättningar att förstå vad de ska göra, hur och varför. Observationer visar att dagens innehåll står på tavlan men att lärare sällan går igenom det med eleverna. Under de observerade lektionerna var det endast vid två tillfällen som lärare gick igenom syfte och mål med lektionen. Observationer visar även att eleverna endast vid ett tillfälle får reda på hur långt de ska ha hunnit när aktuell lektion är slut. Vid några lektioner står endast instruktioner på tavlan till arbetet eleverna ska göra under lektionen och då handlar det framförallt om vilka sidor eleverna ska arbeta med i sitt läromedel. Beroende på lärare, berättar elever att de sällan förstår vad de ska göra under lektionerna. Vidare säger elever att de har lärare som endast berättar vad de ska göra under lektionen men att de vet inte vad de ska lära sig. Eleverna säger även att de inte alltid får genomgångar under lektioner utan lärare berättar endast vilka sidor de ska arbeta med.

Observationer visar även att elever inte kommer igång med arbetet efter lärares instruktion, varvid lärare betraktar eleverna men går inte fram till elever för att ge stöd eller fråga vilket stöd de behöver. Elever berättar att det förekommer att lärare ber elever sätta igång att arbeta utan att efterfråga varför de inte kommer igång. Lärare berättar att de bara förtydligar instruktioner om många elever räcker upp händerna för att fråga något efter att arbetet påbörjats. Observationer visar även att lärare ofta säger svaret till elever istället för att ge elever stöd att klara det på egen hand. Även elever berättar att om de behöver hjälp med en uppgift får de oftast hjälp med svaret

av lärare. Elever berättar även att lärare ger vissa elever mycket stöd vilket resulterar i att andra elever inte kan få den hjälp de behöver. Lärare säger även att om en elev tycker att någon uppgift är för svår tar lärare bort uppgifter för elever. Vidare berättar lärare att någon elev kan ta hem sina uppgifter och göra dessa klart hemma eftersom lärare tycker att det är svårt att möta elevens behov i skolan. Utifrån redovisat underlag är Skolinspektionens samlade bedömning att lärare inte i tillräcklig utsträckning utformar undervisningens aktiviteter så att de blir tillgängliga för alla elever. På så sätt behöver lärares arbete med att skapa förutsättningar för alla elever att vara delaktiga i undervisningen utvecklas.

- Lärare ser till att alla elever får använda det gemensamma talutrymmet och blir lyssnade till samt tar ansvar för att det råder ett tryggt klassrumsklimat.

Skolinspektionen bedömer att lärare inte ger elever ett aktivt lärarstöd som möjliggör att alla elever får använda det gemensamma talutrymmet och blir lyssnade till samt att den psykosociala lärmiljön inte skapar förutsättningar för alla elever att ges *erkännande*. Lärare observeras inte använda någon strategi för att fördela talutrymmet mellan elever så att alla ges möjlighet att bli lyssnade till, utan läraren ställer frågor och elever räcker upp handen för att svara. Observationer visar att det finns elever som talar rakt ut på samtliga lektioner och tar ordet från de elever som räcker upp handen och väntar på att få svara. Lärare berättar att de försöker se till att elever ska räcka upp handen när de ska svara på frågor och säger att det är upp till dem att se till att alla elever får svara. Elever berättar att alla elever inte får svara lika mycket på lärares frågor och att det framförallt är pojkar som använder det gemensamma talutrymmet.

Vidare visar observationer att lärare inte fullt ut tar ansvar för att det ska råda ett tryggt klimat i klassrummet och att elever ska ha ett respektfullt bemötande. Elever berättar att det är skillnad mellan olika lärare beroende om de tar ansvar om något inträffar mellan elever. Observationer visar att nedlåtande kommentarer sägs mellan elever samt att lärare inte vid varje tillfälle tillrättavisar elever som inte visar acceptans för varandra. Observationer visar även att eleverna sparkar på varandras saker och att elever sjunger svordomsvisor samt knuffar varandra utan att lärare reagerar. Lärare berättar att de har mer arbete att göra när det gäller att främja ett gott klassrumsklimat. Elever berättar att lärare oftast uppmärksammar när elever sagt nedlåtande kommentarer till andra elever. De säger att en konsekvens kan bli att eleverna får kvarsittning efter skoltid. Elever berättar även att det finns elever som retas med andra. Vidare säger elever att de vet att vissa elever inte säger till lärare om det inträffar någonting i skolan utan de håller det för sig själva. Utifrån redovisat underlag är Skolinspektionens samlade bedömning att lärare inte planerar aktiviteter som ser till

att främja att alla elever blir lyssnade till samt tar ansvar för att det råder ett tryggt klassrumsklimat som möjliggör för alla elever att få erkännande. På så sätt behöver lärares arbete med att skapa förutsättningar för alla elever att vara delaktiga i undervisningen utvecklas.

- Lärare utformar undervisningen så att arbetsuppgifter är överskådliga och att alla elever ges möjlighet att utöva ett reellt inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt.

Skolinspektionen bedömer att lärare inte ger elever möjlighet att utöva sin *autonomi* i tillräcklig utsträckning genom att uppgifter inte är överskådliga och att elever inte kontinuerligt ges inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt. Observationer visar att elevers arbetsuppgifter sällan är överskådliga och att eleverna inte på ett enkelt sätt kan överblicka lektioners uppgifter. Lärare säger att elever har uppgifter på det interaktiva klassrummet. Observationer visar att elever vid upprepade tillfällen frågar lärare vad de ska göra när de är klara med olika moment och inte ges förutsättningar att själva gå vidare med andra uppgifter. Även om lärare säger att de använder sig av tydlig struktur med instruktioner för att elever ska kunna arbeta självständigt, visar observationer att det till stor del inte görs. Vidare visar observationer att elever inte får komma med förslag på undervisningens innehåll, det är till exempel lärare som ger exempel på vilka frågor elever kan ställa när de ska skriva, istället för att elever ger egna förslag. Observationer visar också att arbetssätt och redovisningsformer är fastställda av lärare och att elever inte får inflytande över aktiviteter. Elever berättar i intervju att de sällan får vara med och påverka något i undervisningen. Lärare uppger att arbetet är ganska styrt i klassen men att elever kan få arbeta med egna mål när de arbetat färdigt med uppgifter som lärare planerat. Utifrån redovisat underlag är Skolinspektionens samlade bedömning att lärare inte utformar undervisningen så att arbetsuppgifter är överskådliga och att alla elever ges möjlighet att utöva ett reellt inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt. På så sätt behöver lärares arbete med att skapa förutsättningar för alla elever att vara delaktiga i undervisningen utvecklas.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 16 augusti 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Huvudmannen ska vid uppföljningen även redovisa hur granskningens resultat används övergripande i hela verksamheten. Vidare ska huvudmannen redovisa hur rektorn och huvudmannen följer upp de vidtagna åtgärderna samt i vilken grad man bedömer att åtgärderna har fått avsedd effekt.

Redogörelsen skickas via E-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2016:11440) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Andrés Brink Pinto
Beslutsfattare

Helena Larson
Utredare/Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/forutsattningar-for-delaktighet-i-undervisningen/>

Bilageförteckning

Bilaga 1	Bakgrundsuppgifter om verksamheten
Bilaga 2	Definition av delaktighet
Bilaga 3	Granskningens författningsstöd

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Väståkraskolan är en F-9 skola med cirka 560 elever och 75 personal. Skolan leds av en rektor som tillträdde september 2017. På skolan arbetar även två biträdande rektorer. Rektor leder årskurs 7-9 samt personalen inom elevhälsoteamet. En av de två biträdande rektorerna ansvarar för årskurs F-3 och 4-6 och den andra för årskurs F-3, fritidshem samt Alstad skola.

Arbetslagen är organiserade stadiervis och årskurs 5 ingår i arbetslag 4-6. Till varje årskurs finns det två klasslärare samt en extra resurslärare. Dessutom ingår en idrottslärare i arbetslaget. I årskurs 5 finns det 47 elever som är fördelade i två parallella klasser, 23 respektive 24 elever. I årskurs 5 arbetar även en assistent som har sin tillhörighet i den besökta gruppen. Lärarna i årskurs 5 undervisar utifrån sina behörigheter och de fördelar sin tid mellan de två grupperna. Eleverna har andra undervisande lärare till de praktiskt-estetiska ämnena.

Skolans elevhälsoteam, som träffas en gång per vecka, består av två specialpedagoger, skolsköterska, kurator, rektor och biträdande rektor samt att skolpsykolog deltar en gång per månad.

Enligt nationell statistik ligger Väståkraskolans kunskapsresultat och betyg för årskurs 6 strax över rikets resultat gällande att eleverna minst uppnår kravnivån E i samtliga ämnen, 79,7 procent jämfört med rikets 79,2 procent. I svenska uppnår samtliga elever minst betyget E och motsvarande resultat i matematik är 91,5 procent. I engelska uppnår 86,4 procent av eleverna minst betyget E. Enligt nationell statistik framgår även att det finns avvikelser mellan betyg och nationella prov i årskurs 6.

Från Skolinspektionens tidigare utsända skolenkät svarade eleverna lägre än både Trelleborgs kommun och riket på frågorna:

- Jag har studiero på lektionerna
- På lektionerna stör andra elever ordningen i klassrummet
- I min skola finns det elever som jag är rädd för

Bilaga 2: Definition av delaktighet

Skolinspektionen använder en definition av delaktighet som har utvecklats av främst professor Ulf Janson vid institutionen för pedagogik och didaktik vid Stockholms universitet. Denna definition är också den som används och har vidareutvecklats av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Enligt denna definition består delaktighet av sex identifierbara aspekter: *tillhörighet, tillgänglighet, samhandling, erkännande, engagemang och autonomi*.⁵

Aspekten *tillhörighet* innebär att eleven formellt tillhör skolan, klassen eller gruppen. Det betyder att eleven, genom att vara inskriven i en skola och placerad i en klass, har rätt att delta i den aktivitet som ska genomföras och ingå i det sammanhang som råder. Detsamma gäller om läraren tilldelat eleven en gruppstillhörighet för ett särskilt moment i en undervisningssituation.

Aspekten *tillgänglighet* består av tre olika delar. *Fysisk tillgänglighet* som innebär att miljön är anpassad och därmed tillgänglig för alla elever. Det handlar exempelvis om att elever kan ta sig till och använda platser och miljöer, men också att undervisningsobjekt är tillgängliga för alla. Vidare består aspekten *tillgänglighet* av *tillgängligt meningsskapande* det vill säga skolans ansvar för att se till att alla elever förstår sammanhangets mening och innebörd. Slutligen innebär *kommunikativ tillgänglighet* att alla elever ges möjlighet att förstå både talat språk och annan icke-verbal kommunikation.

Aspekten *samhandling* innebär att eleven ges möjlighet att vara med i utförandet av en gemensam aktivitet. Det handlar om gemenskap och interaktion elever emellan, exempelvis under idrotten eller vid grupparbeten. Det behöver dock inte betyda att alla elever gör samma sak inom en aktivitet, utan att alla elever bidrar till aktivitetens genomförande.

Aspekten *erkännande* är en delaktighetsaspekt som handlar om andras uppfattningar och acceptans och innebär exempelvis att elever uppfattas tillföra något till gruppen eller sammanhanget. Det betyder således att elever accepteras som de är av de andra eleverna, men också av lärare och av annan personal, och att elevers medverkan i en aktivitet inte ifrågasätts av andra.

Aspekten *engagemang* är en egenupplevd aspekt av delaktighet. Engagemang kan inte avkrävas elever och enbart indirekt skapas av andra. Det handlar om huruvida elever upplever sig engagerade och motiverade i en undervisningssituation. Något som kan vara beroende av de förutsättningar som andra delaktighetsaspekter ger, exempelvis utifrån den grad av tillgänglighet som råder eller i form av andras erkännande.

⁵ Se exempelvis Szönyi, K. och Söderqvist Dunkers, T. (2015). *Där man söker får man svar. Delaktighet i teori och praktik för elever med funktionsnedsättning*. FoU skriftserie nr 2. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Aspekten *autonomi* handlar om att elever har inflytande över den egna situationen, d.v.s. att elever har möjlighet att bestämma över det egna handlandet, vad som ska göras, hur det ska göras, och tillsammans med vilka, dock inom de ramar som skolans regler ger. I detta ingår även inflytande och reflektioner över det egna lärandet.

Bilaga 3: Granskningens författningsstöd

1 kap. 3 § skollagen (SFS 2010:800)

I denna lag avses med undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

1 kap. 8 § skollagen, andra stycket

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet.

1 kap. 9 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

1 kap. 10 § skollagen

I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne.

Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2 kap. 25 § skollagen

För eleverna i grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

3 kap. 3 § skollagen

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

3 kap. 5a § skollagen

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

3 kap. 10 § skollagen

För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

4 kap. 9 § skollagen

Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

5 kap. 3 § skollagen

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

5 kap. 2 § skolförordningen (SFS 2011:185)

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen - För kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221

I förskolans och skolans uppdrag ligger att alla barn och elever ska ges bästa möjliga förutsättningar att utifrån sina behov och förutsättningar utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål. I detta ligger att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag beträffande de barn och elever som har sämre förutsättningar. Förskolan och skolan ska också ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa.

Prop. 2009/10:165, s. 229

Likvärdighet betyder inte likformighet eller att alla elever ska få lika mycket resurser. Likvärdighet upprätthålls av mål i skollag och läroplaner, betygskriterier, bestämmelser om minsta garanterad undervisningstid, ämnen, lärarbehörighet, särskilt stöd, överklagande samt tillsyn och kvalitetsgranskning. Likvärdighet innebär här att de fastställda målen kan nås på olika sätt beroende på lokala behov och förutsättningar. Kvaliteten i verksamheten ska dock ha lika hög nivå oavsett var i landet verksamheten bedrivs.

Prop. 2009/10:165 s. 276

Arbete med elevhälsa förutsätter vidare en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling.

Prop. 2009/10:165, s. 367

Elever är olika och har olika behov. De har alla rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Därför måste skolan möta eleverna på olika sätt. Skolgången ska således anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Denna anpassning får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta. Det är också av stort värde mot bakgrund av grundskolans fostrande uppgift att elever med olika bakgrund och skilda förutsättningar kan mötas i skolan.

Lgr 11⁶, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller

⁶ Förordningen (SKOLFS:2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet reviderades genom SKOLFS 2017:11 och ändringen trädde i kraft den 1 juli 2017. Bilagan till förordningen får tillämpas på utbildning som påbörjas efter ikraftträdandet och ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2018. Skolinspektionen tillämpar den gamla lydelsen i denna kvalitetsgranskning, d.v.s. lydelsen före ändringen genom SKOLFS 2017:11.

annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling.

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov.

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden.

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra.

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass och enskilt.

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan lära, utforska och arbeta självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin förmåga.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga.

Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever.

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan och
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.

Lgr 11, 2.8 Rektors ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.

Rektorn har ansvar för att

- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas.